

Brüsszel, 2015.1.30.
COM(2015) 34 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a BONUS közös balti-tengeri kutatási-fejlesztési program időközi értékeléséről

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a BONUS közös balti-tengeri kutatási-fejlesztési program időközi értékeléséről

1. BEVEZETÉS

Ez a jelentés az időközi értékelés eredményeit mutatja be az Uniónak a több tagállam által indított közös balti-tengeri kutatási és fejlesztési programban (BONUS) való részvételéről szóló 862/2010/EU európai parlamenti és tanácsi határozat 13. cikkével összhangban. A határozat megköveteli a Bizottságtól, hogy legkésőbb 2014. december 31-ig végezze el a BONUS időközi értékelését a program haladásának a határozatban meghatározott célkitűzések teljesítése terén elért haladás értékelése érdekében, továbbá az integrációnak, illetve a végrehajtás minőségének és hatékonyságának további növelésére vonatkozó ajánlások megfogalmazása érdekében (beleértve a tudományos, irányítási és pénzügyi integrációt is). Az időközi értékelés felméri azt is, hogy a részt vevő államok¹ pénzügyi hozzájárulásainak szintje megfelelő-e, tekintve a nemzeti kutatóközösségeik potenciális igényét.

Egy öttagú független szakértői testület végezte a BONUS időközi értékelését, az eredményeik pedig elérhetők a részletes értékelő jelentésben.²

Ez a jelentés az időközi értékelés fő következtetéseit foglalja össze, és tárgyalja a Bizottság észrevételeit is.

2. A BONUS HÁTTERE ÉS ÁTTEKINTÉSE

A Balti-tenger egyedülálló: a félig szárazfölddel körülvett tenger a világ egyik legnagyobb enyhén sós víztömege, részben téli jég fedi, és a kilenc határoló állam közül nyolc EU tag. A Balti-tenger környezetére számos természetes és emberi tevékenység által előidézett nyomás gyakorolt komoly hatást. Ilyenek a szennyezőanyagok, például a tengerbe süllyesztett vegyi fegyverek és a nehézfém-vegyületek. Ezen túlmenően a magas tápanyagszint összefügg az oxigénben szegény halálzónákkal, algavirágzásokkal, valamint a természetes faunára és flórára gyakorolt hatásokkal. A Balti-tenger egyedülálló biodiverzitását tovább befolyásolták az alábbi tényezők: a nem endemikus organizmusok betelepülése, a halászat, a tengeri közlekedés, a parti tevékenységek, a megváltozott időjárási viszonyok, a fokozódó intenzitású mezőgazdasági tevékenységekkel járó növekedő gazdaságok, valamint a növekvő tengerparti népesség. Ez a sokféle nyomás súlyosan csökkentette a Balti-tenger képességét azon fenntartható javak és szolgáltatások biztosítására, amelyektől a régió és az emberek a szociális, kulturális és gazdasági hasznokat illetően közvetlenül függnék.

A 2007. december 14-i Európai Tanács rávilágított a Balti-tenger környezeti állapotával kapcsolatos aggodalmakra, amint azt a Bizottságnak az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz,

¹ Dánia, Németország, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Finnország és Svédország.

² <http://ec.europa.eu/smart-rpoststimulation/evaluation/search/download.do?documentId=12453881>

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett, a balti-tengeri régióra vonatkozó európai uniós stratégiáról szóló közleménye is tükrözi.³

A tudomány képes az ilyen kihívások kezelésére és megoldásokat kínál a Balti-tengert fenyegető sürgős környezetvédelmi problémákra. Mindezek miatt szükség volt a balti-tengeri régiót érintő kutatások minőségi és mennyiségi fokozására egy teljes mértékben integrált megközelítés kialakításán és megvalósításán keresztül, amelynek értelmében valamennyi balti-tenger-parti állam érintett kutatási programjait összehangolhatják és célzottá tehetik az összetett és sürgős kérdések koordinált, eredményes és hatékony kezelése érdekében.

Erre válaszul, illetve egy 2003 és 2008 közötti ERA-NET⁴ és egy 2007 és 2012 közötti ERA-NET Plus hálózaton keresztül támogatott fokozottabb kutatási integráció irányába ható korábbi előrelépést követően a Tanács felkérte a Bizottságot, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 185. cikke értelmében (az Európai Közösséget létrehozó szerződés korábbi 169. cikke) a balti-tengeri régióra vonatkozóan álljon elő egy olyan kezdeményezésre vonatkozó javaslattal, melynek révén az EU részt vehet több tagállam által közösen vállalt kutatási programokban. A 185. cikk kezdeményezései a nemzeti kutatási programok tartós integrációjának kialakítását szorgalmazzák a fragmentáció leküzdése, valamint a tudományos, pénzügyi és irányítási szinten történő integráció érdekében.

A BONUS-t az Európai Parlament és Tanács egy határozata⁵ alapján hozták létre mint Dánia, Németország, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Finnország és Svédország („a részt vevő államok”) a 185. cikk szerinti közös vállalkozását, az EU részvétele mellett.

A BONUS általános célkitűzése *„a balti-tengeri régió kutatási kapacitásának megerősítése a »célnak megfelelő« szabályozások, szakpolitikák és irányítási módszerek kidolgozásának és végrehajtásának támogatása, a régióban jelenleg fennálló és a következő években jelentkező komoly környezeti és társadalmi kihívások hatékony kezelése, valamint a balti-tengeri régió szétagolt környezeti kutatási programozása és megközelítése hatékonyságának és eredményességének azáltal való javítása érdekében, hogy a balti-tengeri ökoszisztémával kapcsolatos kutatási tevékenységeket egy tartós, együttműködésen alapuló, interdiszciplináris, jól integrált és célzott multinacionális programba tömöríti A BONUS hozzájárul az EKT létrehozásához és szerkezetének kialakításához is a balti-tengeri térségben”.*⁶

A célkitűzés elérése érdekében a BONUS a szakpolitikai célokhoz illeszkedő stratégiai kutatási menetrendet alakít ki; növeli a határokon átnyúló és ágazatközi, közfinanszírozású kutatási programkoordinációt és -integrációt; növeli a kutatások kapacitást a kevésbé kutatásintenzív Balti államokban; megfelelő végrehajtási szabályokat állít fel egy közös irányítást végző jogi személy és irányítási struktúra érdekében; továbbá több témát érintő, stratégiaileg célzott és több partner bevonására irányuló, közös pályázati felhívásokat hirdet meg.

A BONUS 100 millió EUR összegű program, melyhez az Európai Unió pénzügyileg maximum 50 millió EUR-ral járul hozzá, és ezen a határon belül el kell érnie a részt vevő

³ COM(2009) 248 végleges, 2009. június 10.

⁴ A hetedik keretprogramnak a nemzeti kutatások hálózatba szervezését támogató finanszírozási eszköze: http://cordis.europa.eu/fp7/coordination/about-era_en.html

⁵ 862/2010/EU határozat, 2010. szeptember 22.

⁶ A 862/2010/EU határozat I. mellékletének 1. fejezete.

országok hozzájárulásának mértékét. A nemzeti hozzájárulások maximum 25%-a nem pénzbeli infrastrukturális hozzájárulás lehet, melyet ingyenesen bocsátanak a BONUS projektek kedvezményezettjeinek használatra.

A BONUS program végrehajtásával egy Helsinkiben alapított európai gazdasági egyesület (BONUS EEIG) bíztak meg. A Titkárság felelős az adminisztratív, pénzügyi és szerződéses irányításért, és egy operatív irányítóbizottságnak jelent. Az irányítóbizottságban minden résztvevő tagállam képviselteti magát, és ez a program legmagasabb szintű irányító testülete. Az irányítóbizottság a döntéshozó, és ez a bizottság jelöli ki a Titkárság munkáját. A Bizottság állandó megfigyelő státusszal rendelkezik a testületben.

A határozat értelmében a BONUS programot két szakaszban kell megvalósítani: egy kezdeti stratégiai szakaszban és egy ezt követő végrehajtási szakaszban. A kezdeti stratégiai szakaszon belül a BONUS EEIG létrehozta a stratégiai kutatási menetrendet és megállapodott a szükséges és részletes végrehajtási szabályokról. E szabályok rendszerint a hetedik keretprogramot követik és a pénzügyi irányításra, a finanszírozási rátákra és jelentési követelményekre vonatkoznak, melyeket a Bizottság és a BONUS EEIG által 2012 októberében, a BONUS EEIG programirányításra vonatkozó kapacitásának előzetes auditálását, valamint a kritikus javaslatok ellenőrzését követően aláírt végrehajtási megállapodás határoz meg.

A végrehajtási megállapodás aláírása a BONUS végrehajtási szakaszának elindításához vezetett. A végrehajtási szakasz 2017 októberéig, azaz minimum 5 éven át tart, és főként a pályázati felhívások közzétételét, az ajánlatok kiválasztását és az együttműködő kutatási projektek támogatását öleli fel. További tevékenységek közé tartozik a stratégiai kutatási menetrend népszerűsítése, rendszeres aktualizálása, a tudomány és a szakpolitika közötti hatékony kapcsolat létrehozása, továbbá együttműködés és a legjobb gyakorlati megoldások megosztása a többi európai tengeri medencében működő releváns tudományos közösségekkel.

A BONUS 2012 novemberében közzétette első felhívását a *Viable Ecosystem* (Életképes ökoszisztéma) és *Innovation* (Innováció) vonatkozásában. Értékelést követően 7 *Viable Ecosystem*⁷ és 13 *Innovation* projektet⁸ javasoltak támogatásra. A *Viable Ecosystem* támogatásokat 2014 elején helyezték ki, ezt 2014-ben később az *Innovation* támogatások követték. Egy harmadik felhívást is közzétettek 2014 januárjában Fenntartható Ökoszisztémás Szolgáltatások (*Sustainable Ecosystem Services*) címmel, és mint ilyen, nem tárgya ennek az értékelésnek.

A népszerűsítéssel kapcsolatban sokféle eseményre került sor, többek között a Helsinki Bizottság (HELCOM)⁹ balti-tengeri régióval kapcsolatos programja¹⁰ és az Európai Parlament együttműködésével.

⁷ http://www.bonusportal.org/bonus_projects/viable_ecosystem_projects_2012

⁸ http://www.bonusportal.org/bonus_projects/innovation_projects

⁹ Balti-tengeri Környezetvédelmi Bizottság - Helsinki Bizottság; <http://helcom.fi/>

¹⁰ <http://eu.baltic.net/>

3. A FÜGGETLEN SZAKÉRTŐI TESTÜLET IDŐKÖZI ÉRTÉKELŐ JELENTÉSE ÉS A BIZOTTSÁG ÉSZREVÉTELEI

Az értékelő jelentés a BONUS programnak a határozat I. mellékletének 2. cikkében meghatározott célkitűzéseinek elérése irányába tett haladással foglalkozik, valamint az integráció, illetve a végrehajtás minőségével és hatékonyságával.

A Bizottság a szakértői testület módszertani megközelítését alaposnak tartja. Az értékeléshez felhasznált legfőbb adatforrások a BONUS programra vonatkozó dokumentumok, a kapcsolódó EU politikák és a Balti-tengerrel kapcsolatos egyéb programok voltak. Interjúkat is készítettek a belső és kulcsfontosságú érdekelt felek széles körével. Mindez az adatok több szempontú elemzését tette lehetővé, és így megalapozott következtetések levonásához járult hozzá. A szakértői testület például megfigyelőként részt vett a BONUS program irányítóbizottságának egy ülésén, mely alapján megerősítették, hogy a kutatási projekteket egy kiválóságon alapuló, rangsorolt lista figyelembevételével választják ki független szakértői értékelők által adott pontszámok alapján és a hetedik keretprogram szabályaival összhangban.

Mivel az időközi értékelés idején a végrehajtási szakasz még túlságosan az elején tartott ahhoz, hogy a BONUS által támogatott kutatási projektek alapján következtetéseket vonjanak le, ésszerű volt az a lépés, hogy az előzetes következtetéseket a támogatott kutatási terület és a korábbi ERA-NET hálózatok által támogatott, hasonló területen folytatott kutatási pályázatok eredményei alapján vonták le.

A 3.1–3.5. szakasz az értékelő jelentésben található szakértői következtetések összefoglalását tartalmazza, a Bizottság ezzel kapcsolatos állásfoglalása pedig a 4. fejezetben található.

3.1. Relevancia

A BONUS célkitűzéseit a természet- és ember által indukált többszörös nyomásra adott válaszként fogalmazták meg, amelyek súlyos kárt okoznak a Balti-tenger környezeti állapotában, valamint a Balti-tenger fenntartható javak és szolgáltatások nyújtására vonatkozó képessége tekintetében, amelyektől a régió függ.

A rendelkezések eredményeként a Balti-tenger környezeti állapota az utóbbi években javult, mindazonáltal a javulás nem a várt értéket mutatta, és a Balti-tengerre továbbra is a toxikus algavirágzás, az oxigénhiányos halálzónák, az idegen fajok, a kimerült halásztelepek és a zsúfolt tengeri közlekedés jellemző.

A Balti-tenger szinte teljesen zárt, kismértékű recirkulációval, és az ökoszisztémák, a humán tevékenységek, a földterület és a tenger közötti bonyolult keresztösszefüggésekkel. Az értékelő jelentés hangsúlyozza, mennyire fontos továbbra is a BONUS integrált megközelítése. Kiemelten fontos továbbá az összes balti-tengeri állam részvétele, hiszen így a helyzet közös értelmezésével és koordinált akciókkal lehet a Balti-tengert fenyegető kihívásokkal foglalkozni.

Erre válaszul a BONUS az érdekelt felek széles körű konzultációját szervezte meg, és az összes részt vevő állammal egyetértésben egy szakpolitikai célokhoz illeszkedő stratégiai kutatási menetrendet fejlesztett ki, amely meghatározza a legfontosabb kutatási szükségleteket

és prioritásokat, amelyekkel foglalkozni kell a Balti-tenger környezeti állapotának javítása és egy olyan fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében, amely támogatni fogja a Balti államok gazdaságát.

A stratégiai kutatási menetrendet¹¹ 2014 januárjában aktualizálták az érdekelt felek számára szervezett újabb széleskörű konzultációt követően.

A BONUS továbbra is áthidalja a régió korábban fragmentált környezetvédelmi kutatási programjait, és tartós, együttműködésen alapuló, interdiszciplináris és multinacionális kutatási programot alakított ki. A program tudást biztosít a tudományos megalapozottságú irányítás és fenntartható fejlesztés megerősítéséhez a Balti-tenger élhetőbb jövője érdekében.

A BONUS programon belül a nemzeti kutatási programok között kialakított integrációt a korábbi ERA-NET hálózatok által támogatott, tíz éve tartó, egyre szorosabb együttműködés tette lehetővé.

Összességében a testület arra a következtetésre jutott, hogy a BONUS létrehozását indokoló eredeti célkitűzések továbbra is relevánsak; és a stratégiai kutatási menetrend végrehajtása támogatja a kutatást és innovációt a Balti térség fennálló kihívásaival való folytatólagos megbirkózás érdekében.

3.2. Eredményesség

Az értékelő jelentés szerint a BONUS program magas szintű transznacionális tudományos integrációt teremtett a kutatási témák közös meghatározása és a projektjavaslatok nemzetiségekre való tekintet nélküli, független szakértők által végzett, közös kiválóság alapuló értékelése révén. Ez a megközelítés a hálózatépítő tevékenységekkel együtt olyan transznacionális kutatói „közösséget” teremtett, amely jelentősen csökkentette a balti-tengeri kutatások fragmentációját, és erősítette a nemzeti kutatási programok közötti integrációt.

Az értékelő jelentés megállapította, hogy a BONUS EEIG operatív irányítását átfogó és megfelelő eljárások vezérik. A pénzügyi felügyeletet az ügyvezető igazgató és egy képezett pénzügyi menedzser látja el. A BONUS EEIG program kapcsán úgy találták, hogy az hatékonyan működik dedikált végrehajtási struktúrával, operatív irányítás mellett, és biztosítja a közös finanszírozási szabályok alkalmazását.

Interjúk és megfigyelések alapján az irányítóbizottságot hatékonyak találták, és megállapították, hogy tagjai között bizalom áll fenn, és jellemző a konstruktív problémamegoldó megközelítés. A Bizottság az irányítóbizottságban megfigyelőként vesz részt, és észrevételeit értékesnek találták a BONUS jogi keretei közötti konstruktív megbeszélések támogatásában.

A finanszírozás egységes szabályrendszere és a BONUS kutatási tárgyú pályázati felhívásainak egységes költségvetése biztosítja a pénzügyi integrációt. A projekteket független szakértők által végzett és a hetedik keretprogram szabályait szem előtt tartó központi értékelés nyomán választják ki, szigorúan egy, az elért pontszámok alapján

¹¹ http://www.bonusportal.org/files/2981/Publication_No._14.pdf

összeállított rangsor alapján, egyéb tényezők, például nemzeti kvóták figyelembevétele nélkül.

A jelentés készítésének idején az Európai Unió és a részt vevő államok együtt 20 kutatási projektet támogattak összesen 32 millió EUR értékben; ezek olyan fontos témákra irányultak, mint a tengerparti vidékekről származó fokozott tápanyagbejutás csökkentése, a fenntartható halászat támogatása, a tengeri környezet korszerű megfigyelésének támogatása, valamint a különféle tengeri tevékenységek együttes hatásai. Egy harmadik felhívást követően jelenleg folyik azon további projektek finanszírozásának véglegesítése, amelyeket a hetedik keretprogram szabályait alkalmazó független szakértők kiválasztottak, és a BONUS program 2017-ben esedékes lezárásáig további felhívások közzététele is várható.

Az *Innovation* felhívás keretein belül a vállalkozások a sikeres pályázók 25%-át tették ki, és közülük 16% volt kis- és középvállalkozás. A *Viable Ecosystem* felhívás esetében ugyanakkor az inkább alapkutatás jellegű megközelítés miatt a sikeres pályázóknak csak 3%-a volt kis- és középvállalkozás, ezért intézkedéseket kell hozni a kkv-k részvételi arányának növelése érdekében.

A támogatott projektek hatóköre és a korábbi ERA-NET hálózatok által támogatott kapcsolódó kutatások eredményei alapján az értékelő jelentés úgy ítéli meg, hogy a BONUS által támogatott kutatások várhatóan kiváló minőségűek és széles körűen hivatkozottak lesznek.

Az értékelő jelentés méltatta a program proaktív kommunikációs politikáját, amelynek keretein belül rendszeresen adnak ki hírleveleket, közleményeket és specifikus háttéranyagokat. A BONUS részt vesz a releváns szervezetek, például a HELCOM, az óceánokkal foglalkozó közös programozási kezdeményezés¹² és az ICES¹³ munkájában. A BONUS-t ezenkívül gyakran kérik fel nyitóelőadás megtartására tengerészeti kutatási eseményeken és a kutatási együttműködéshez kapcsolódó egyéb eseményeken, például a Tengerek Európai Napján, az EurOcean konferencián vagy az EU Balti-tengeri Régió Stratégiai Fórumán. A BONUS EEIG elemezte a program népszerűsítését célzó tevékenységeinek hatékonyságát, és ennek eredményeit arra használja, hogy még erőteljesebben összpontosítson és fokozza kommunikációjának hatását annak maximalizálása érdekében.

A BONUS hatásait valószínűleg fokozza szabad adat-hozzáférési politikája és az, hogy a metaadatokat nyilvános hozzáférésű adatbázisokban is elhelyezi, aminek révén az eredmények szélesebb körben hozzáférhetőek lesznek, és könnyebben meg lehet érteni a Balti-tenger környezetét fenyegető mechanizmusokat.

A BONUS egy fiatal tudósklubot (Young Scientist Club) is támogat, és olyan eseményeket szervez, amelyek célja a szélesebb értelemben vett karrierkészségek (például a kutatás bemutatása nem tudományos végzettségű hallgatóság számára) népszerűsítése. Az ilyen események javítják a kutatók képességét arra, hogy szélesebb körű hallgatósággal lépjenek kapcsolatba, és ily módon erősítik a munkájuk hatását.

A részt vevő államok a BONUS program elején a program teljes időtartamára rendelkezésre bocsátották nemzeti pénzügyi hozzájárulásukat. A részt vevő államok némelyike több forrást

¹² „Egészséges és termékeny tengerek” közös programozási kezdeményezés: <http://www.jpi-oceans.eu/>

¹³ Nemzetközi Tengerkutatási Tanács: <http://www.ices.dk>

biztosított, mint mások. A BONUS első pályázati felhívásainak tapasztalatai alapján és az egyes értékelések közzététele után eltérés mutatkozott a vállalt nemzeti költségek és a sikeres nemzeti kedvezményezettek támogatásához szükséges kellő források között. Bizonyos esetekben a tervezett nemzeti finanszírozás nem elegendő a sikeres nemzeti kedvezményezettek részéről jelentkező igények támogatására. Mindaddig ezt az érintett részt vevő országok megfelelő rugalmassággal áthidalták további pénzügyi eszközök biztosítása révén. Ezek az eseti megoldások azonban bizonytalanságot teremtettek és késleltették a pénzügyi juttatások kiosztásáig eltelt időt.

További problémás kérdés a BONUS programhoz nem pénzbeli juttatásként, a BONUS projekten belül ingyenesen használható infrastruktúra formájában nyújtott nemzeti hozzájárulások aránya. A BONUS EEIG azt vetítette előre, hogy a nem pénzbeli juttatások értéke a teljes nemzeti hozzájárulás 25%-a lesz, amely a határozatban megállapított legmagasabb érték. A kezdeti elemzések szerint azonban a vártnál kisebb arányban biztosítottak az országok nem pénzbeli hozzájárulást. Ha a tendencia továbbra is fennáll, a részt vevő államok készpénzben nyújtott hozzájárulásai nem lesznek elegendők, és növelni kell őket a hiány pótlása érdekében.

3.3. Hatékonyság

A BONUS Titkársága 7 személyt alkalmaz és az értékelő jelentés szerint ez a szám elegendő a program menedzseléséhez, korlátozott szabad kapacitással betegség vagy szabadságolás stb. esetén. A BONUS működési költségeit a határozat 5 millió EUR-ban korlátozta, és az értékelő jelentés szerint ez az összköltség 5%-át jelentő összeg a feladatra megfelelő értéket jelent. Az értékelő jelentés arra is kitér, hogy a részt vevő államok kiegészítő forrásokat biztosítanak a Titkárság számára a BONUS 185. cikkel összefüggésben megállapított forrásain felül további tevékenységek, például workshopok, publikációk és népszerűsítés támogatásának céljából. Ez azt jelenti tehát, hogy az 5 millió EUR nem teljesen fedi a BONUS program fenntartásával kapcsolatos összes tevékenység költségét. Ha a 185. cikk hatályán kívüli összes további tevékenységet figyelembe vennénk, a teljes működési költség megközelítené a 7 millió EUR összeget, amely közelebb áll az EU kutatási projektjeiben megállapított menedzsmunkák arányához.

Az értékelő jelentés megállapítja, hogy a stratégiai szakasz tovább tartott a tervezett 18 hónapnál, főként azon részletes végrehajtási szabályoknak a szükséges jogi keretek közötti kidolgozásával kapcsolatos nehézségek miatt, amelyekben minden érintett félnek meg kell állapodnia.

Az értékelő jelentés szerint a BONUS programon keresztül felhasznált releváns nemzeti kutatási alapok átlagos aránya a becslések szerint 14% volt.

Az értékelő jelentés szerint a nemzeti finanszírozási hozzájárulások az egyes nemzeti finanszírozó intézmények általi,¹⁴ külön-külön történő igazgatása szükségtelen bonyodalmakhoz vezetett. Emiatt a BONUS EEIG programnak minden egyes tenderfelhívás esetén különálló finanszírozási megállapodásokat kell kötnie az egyes érintett nemzeti finanszírozó intézményekkel a nemzeti alapok megfelelő kifizetése, a közös finanszírozási

¹⁴ A nemzeti alapok különálló kezelésének lehetősége a határozat 3.4 szakasza 1. mellékletéből ered, melyben a következő áll:

„A részt vevő államok vagy saját maguk kezelik nemzeti hozzájárulásukat, és ily módon készpénz-hozzájárulásukat kizárólag – központi szinten kiválasztott – belföldi kutatásokra fordítják, vagy hozzájárulásukat a BONUS EEIG központi igazgatási hatáskörébe utalják”.

szabályok alkalmazása és az auditjogok biztosítása érdekében. A nemzeti finanszírozó intézmények ezután a finanszírozási megállapodással összhangban elvégzik a kifizetéseket a megfelelő kedvezményezetteknek. Ez megsokszorozza a finanszírozási forrásokat és az adminisztrációt. Projektszinten minden kedvezményezett két forrásból kapja a finanszírozást és két jelentést köteles készíteni: a BONUS EEIG számára és nemzeti szinten. Nyilvánvaló, hogy több finanszírozási forrás ily módon történő kezelése nem hatékony egy integrált programban.

A 185. cikk egyéb kezdeményezéseivel összehasonlítva a BONUS kisméretű programnak számít. Az adminisztratív követelmények azonban a finanszírozás mértékétől függetlenül hasonlóak. Emiatt a BONUS adminisztratív terhei a program méretéhez képest viszonylag nagyok.

3.4. EU hozzáadott érték

Az értékelő jelentés megállapítja, hogy a Balti térség olyan komplex környezet, melyben számos egymással összefüggő szereplő áll kölcsönhatásban, többek között a közlekedés, turizmus, halászatok, gazdálkodás és mezőgazdaság területén. A Balti-tenger majdnem zárt környezet, amelyben a cirkuláris gazdaság elveit kell alkalmazni a hosszú távú fenntartható fejlődés érdekében. A Balti-tengert főként uniós tagországok veszik körbe, ezért olyan régióknak tekinthető, amelyben egy olyan koordinált makroregionális uniós akció, mint a BONUS, nagy hatást gyakorol.

Az uniós intervenció segít a fragmentáció leküzdésében, továbbá elősegíti egy kritikus mennyiségű ismerete létrehozását és pénzügyi erőforrások megteremtését a Balti-tenger előtt álló kihívások leküzdéséhez. A résztvevő országok hozzájárulásai közvetlen 50%-os növekedést mutattak az EU befektetése irányában. Az értékelő jelentés szerint a BONUS célkitűzéseit nem lehetett volna elérni uniós intervenció nélkül.

Az értékelő jelentés megfigyelése alapján a BONUS hatékony együttműködési mechanizmust hozott létre olyan egyetértési megállapodások révén, amelyek lehetővé teszik az Oroszországi Föderáció jogi alanyai számára, hogy uniós támogatás nélkül vehessenek részt. A Bizottság véleménye szerint ez a fajta részvétel értékes a Balti-térségben uniós érdeklődésre számot tartó ügyek kezeléséhez szükséges közös megközelítések kialakítása érdekében.

3.5. Koherencia

A BONUS ún. horizontális kezdeményezés, amely megfelel a Balti-tengert fenyegető sokféle kihívás szempontjából.

Az értékelő jelentés hivatkozik arra, hogy mennyire fontos a BONUS hozzájárulása az EU balti-tengeri régióra vonatkozó stratégiája és a „tenger megmentésére” irányuló célkitűzése szempontjából. A „*Governance of Macro-Regional Strategies*” (Makroregionális stratégiák irányítása),¹⁵ „*The Added Value of Macro-Regional Strategies*” (A makroregionális stratégiák hozzáadott értéke),¹⁶ valamint az „*Implementation of the EU Strategy for the Baltic Sea Region*” (A balti-tengeri régióra vonatkozó EU stratégia végrehajtása)¹⁷ tárgyában készült Bizottsági jelentések és a „*European Union Strategy for the Baltic Sea Region*” (A

¹⁵ COM(2014) 284, 2014. május.

¹⁶ COM(2013) 468, 2013. június.

¹⁷ COM(2011) 381, 2011. június.

balti-tengeri régióra vonatkozó Európai Unió Stratégia) közlemény például kifejezetten hivatkozik a BONUS programra.¹⁸

A BONUS az innovációt is támogatja, s ezáltal hozzájárul a fenntartható „Kék gazdasághoz” összhangban a „Blue Growth opportunities for marine and maritime sustainable growth” (Kék növekedés – A fenntartható tengergazdálkodási és tengergazdasági növekedés lehetőségei)¹⁹ címet viselő bizottsági közlemény célkitűzéseivel. A BONUS programra specifikus hivatkozás a „A Sustainable Blue Growth Agenda for the Baltic Sea Region” (A balti-tengeri régióra vonatkozó fenntartható kék növekedés menetrend) című munkadokumentumban található.²⁰

A BONUS elismerten hozzájárul az EU közös halászati politikájával összhangban a Balti-tengeren folytatott fenntartható halászathoz.²¹ A BONUS ezenkívül foglalkozik a szárazföld és a tenger határfelületével, és a „jó környezeti állapot” mérése közös megközelítésének kialakítását támogatja az EU tengervédelmi stratégiáját meghatározó keretirányelvvel²² összhangban.

A BONUS koherens a Helsinki Bizottság (HELCOM) munkájával és a Helsinki Egyezmény – amely a Balti-tenger tengeri környezetének védelméről kötött elsődleges nemzetközi megállapodás – adminisztrációjával. A BONUS e testületen belül megfigyelő státuszban van, és az értékelő jelentés hangsúlyozza a BONUS programnak azon kutatási projektjeit, amelyek a HELCOM balti-tengeri cselekvési terve végrehajtásának irányába mutatnak.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Az értékelés alaposnak és teljesnek tekinthető, és egy magasan képzett szakértői testület által végzett, megfelelő módszertanon alapuló logikai elemzés eredményét tükrözi. Ez alapján a Bizottság úgy véli, hogy a BONUS fokozatosan eléri célkitűzéseit, és sikeresen létrehozott egy integrált kutatási-fejlesztési programot a Balti-tenger előtt álló kihívásokkal való megbirkózás érdekében. A BONUS áthidalja a kutatási programok fragmentáltságát, összehozza a különféle típusú szakértelmeket és erőfeszítéseit a Balti-tenger környezetvédelmi problémáinak megoldásához nélkülözhetetlen tudásanyag és innovatív megoldások kialakítására összpontosítja. Megállapították, hogy a BONUS horizontális természete, valamint a részt vevő országokon belül a különféle kutatásfinanszírozási struktúrák miatt nehéz pontosan számszerűsíteni a BONUS program révén mobilizált nemzeti források arányát.

A BONUS makroregionális megközelítése a Balti-régió és vízgyűjtő területe tekintetében erősebb hatás kialakulását tette lehetővé mint amit egy szélesebb körű, az EU egészét megcélzó program érhetett volna el. A BONUS és a balti-tengeri régió programja közötti szorosabb kötetlenség kialakítása tovább erősíti ezt a hatást, és összhangban áll a „Horizont 2020” keretprogram²³ célkitűzéseivel, amelynek szintén célja a kutatás és az Európai Strukturális és Befektetési Alapok közötti szinergiák erősítése.

¹⁸ COM(2012) 128, 2012. március.

¹⁹ COM(2012) 494, 2012. szeptember és http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth/

²⁰ SWD(2014) 167, 2014. május.

²¹ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_en.htm

²² Az Európai Parlament és a Tanács 2008. június 17-i 2008/56/EK irányelve a tengeri környezetvédelmi politika területén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról.

²³ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/>

A BONUS integrálja a kutatási programokat, támogatja az európai kutatási térség kiteljesítését, és számos kulcsfontosságú szakpolitikához járul hozzá: az EU-nak a balti-tengeri régió fejlesztésére irányuló stratégiájához, az EU tengervédelmi stratégiáját meghatározó keretirányelv végrehajtásához, az EU közös halászati politikájához és a HELCOM balti-tengeri cselekvési tervéhez.

Miközben tartós integrációt értek el különösen magas szintű tudományos és irányítási integráció mellett, nehézségek támadtak a pénzügyi integráció tekintetében.

A BONUS potenciális eredményeinek megerősítése érdekében az értékelő jelentés az alábbi javaslatokat tartalmazza:

1. Ki kell alakítani a BONUS által támogatott kutatás szintézisét az ERA-NET keretein belül megvalósult kezdete óta jelenlegi, a 185. cikkhez tartozó státuszáig bezárólag. Ennek rá kell mutatnia az eredményekre és a hatásokra.
2. El kell mozdulni a nemzeti alapok összevonása irányába a különféle finanszírozási források számának és az azok által okozott komplexitás csökkentése érdekében. Ez hatékonyabb irányítást biztosítana, továbbá a kifizetésekhez szükséges idő csökkentését és a közös finanszírozási szabályok a nemzeti közigazgatási szerveken belüli alkalmazásával összefüggő nehézségek leküzdését.
3. Lépéseket kell tenni a BONUS projektekhez adott nem pénzbeli infrastrukturális hozzájárulások növelése érdekében. A nemzeti közigazgatási szervek például olyan ösztönzőket vehetnének be, amelyek részben támogatják a BONUS projektekhez történő infrastrukturális hozzájárulásokat. Amennyiben nem növelhető a nem pénzbeli infrastrukturális hozzájárulás mértéke, további nemzeti pénzbeli hozzájárulások szükségesek a BONUS teljes körű megvalósítása érdekében.
4. Lépéseket kell tenni annak biztosítására, hogy a BONUS projektek szinergiákat és hálózatot építenek a balti-tengeri régiót érintő egyéb projektekkel és kezdeményezésekkel.
5. Növelni kell a BONUS tanácsadó testülete és operatív bizottsága közötti interakciókat, például virtuális internet-alapú értekezletek révén.
6. Összpontosítani kell a BONUS projektek hatását kiemelő kommunikációt konkrét érdekcsoportok – intézmények, megállapodások, szakpolitikák, a Bizottság főigazgatóságai, minisztériumok és regionális hatóságok, többek között a regionális fejlesztésekért felelős hatóságok – szükségletei felé.
7. A részt vevő országoknak és a Bizottságnak meg kell erősíteniük a BONUS által finanszírozott szakpolitikai kutatási eredmények potenciáljára vonatkozó stratégiai kommunikációját a különféle érintett főigazgatóságok felé és a „Horizont 2020” keretprogramon belül. A részt vevő országoknak jobban fel kell ismerniük, hogy a BONUS milyen hatással van nemzeti programjaikra szélesebb körben is, azaz például a halászati gazdaságokra, a regionális fejlesztésekre, a tengerparti zóna fejlesztésére, a mezőgazdaságra stb.

8. Javítani kell a BONUS figyelemmel kísérését a BONUS projektekből kapott eredményekkel és hatásokkal kapcsolatos adatok szisztematikusabb beszerzésével és -elemzésével, például az érdekelt felek véleményének rendszeres és hatékony felmérésével és a BONUS programon keresztül kezelt nemzeti alapok teljes összegének és arányának nyomon követésével.
9. A tenderfelhívásokra vonatkozó felhívásoknak a kkv-kat kell megcélozni és további támogatást kell nyújtani a kkv-k számára a pályázáshoz, továbbá serkenteni kell beépülésüket a fejlődő projektkonzorciumokba.

A Bizottság elfogadja ezeket az ajánlásokat, amelyeket alapos módszertani felkészültség és megfelelőnek tartott elemzés alapján fogalmaztak meg. Az ajánlásokkal a Bizottság és a BONUS EEIG közötti tárgyalások során foglalkoznak, és megvalósításukat a Bizottság BONUS programmal kapcsolatos felügyeleti munkája részeként ellenőrzik.

A kettes és a hármas számú, a nemzeti alapok biztosításával kapcsolatos ajánlások különösen fontosak. A nemzeti alapok belföldi kedvezményezettekkel kapcsolatos önálló adminisztrációja kevésbé hatékony struktúrát eredményezett. A nemzeti alapok összevonását lehetővé tévő „valódi közös kassza” hiánya a bizonyos országokból származó sikeres pályázók elégtelen nemzeti finanszírozásának veszélyét hordozza későbbi BONUS tendereztetések során. Ennek elkerülése érdekében a részt vevő államoknak gondoskodniuk kell róla, hogy elegendő nemzeti finanszírozás érhető el az összes sikeres BONUS projekt pályázóinak támogatására. Korai jelzések alapján potenciális hiányosságok mutatkoznak a nemzeti nem pénzbeli infrastrukturális hozzájárulások tekintetében is. A hiányosságokat vagy a BONUS projektek számára biztosított több ingyenes nem pénzbeli infrastrukturális hozzájárulással vagy a nemzeti pénzbeli hozzájárulások mértékének növelésével kell áthidalni. Ellenkező esetben súlyos hiányosságként a BONUS esetében nem valósul meg a program elvárt teljes 100 millió EUR pénzügyi értékén.

Ezen túlmenően az ajánlásokkal összhangban a Bizottság a releváns adatok szisztematikusabb beszerzése és elemzése révén javítani kíván a BONUS program hatásainak nyomon követésén, és megerősíti a lényeges eredmények Bizottságon belüli kommunikációját az érintett szolgálatok felé.

A Bizottság köszönetét fejezi ki a szakértői testületnek a BONUS program időközi értékelése nyomán összeállított jelentéséért.